

ביאורים

ראינו עד כה שהמצוות מגיעות מתוך מבט רחב ואינסופי, ואינן מתיישבות כראוי בשכלו של האדם. אמנם למצוות מסוימות כמו צדקה ותפילה יש טעם ברור ופשוט, וכל בן דעת מבין איך על ידי קיומן הוא נעשה מקודש יותר, אך מצוות רבות כמו חזיר וכדומה אינן מובנות בשכל אנושי פשוט.

כפי שכבר ראינו ישנו סדר והיגיון פנימי מאחורי כל המצוות. סדר זה הוא עמוק וקשה להשגה אנושית, מפאת יכולת השגתם הקטנה והמוגבלת של בני האדם. כל זה נכון אמנם ביחס לאנשים פשוטים שלא הזדככו מספיק ואינם דבקים בה' בצורה אמיתית, אבל באמת ישנה יכולת השגה גבוהה יותר. אנשים צדיקים וקדושים אשר זיכנו עצמם כראוי והם דבקים בה' יכולים להתקדם ולהבין יותר ויותר את עניין המצוות.

מדרגה זו הייתה, למשל, למשה רבנו עליו השלום. אדון הנביאים בקדושתו ובורומותו השיג והבין הרבה מעבר למה שמשיג כל בן אנוש רגיל, וזאת מחמת זיכוכו ודבקותו בה', ובזכות הבנתו את הסדר בו מנהיג הקב"ה את העולם.

סדר פנימי זה העומד מאחורי המצוות מרומם את האדם, ומאפשר לו להתפתח ולהידבק בשכינה. אולם כאשר חורג האדם מסדר המצוות או חלילה עובר עבירות, הוא פוגם בסדר ובקשר עם בורא העולם, ובכך הוא מונע מעצמו את היכולת להגשים בחייו את המטרה שלשמה הוא נברא.

הרחבות

• הטעמים השכליים למצוות

אבל המצוות שאין טעמם ידוע ונגלה, הלא הם ידועים למשה... עד שכל המצוות הם לפי סדר השכלי, ראויים לאדם. לכל מצווה יש טעם וגם אם הוא אינו הסיבה לקיום המצווה אלא עצם גזירת המלך, יש בלימודו תועלת. לימוד טעמי המצוות משפיע על האדם בשני מישורים:

א. הטעם נותן למצווה משמעות שכלית או רגשית המניעה את האדם לקיימה, כפי שכתב הרב קוק: "בעל הנשמה הגדולה, תיכף כשהוא עוסק במצווה, נשמתו ממנו שואלת מה היא תכליתה של המצווה, איך היא פועלת לטובה, באיזה אופן אפשר לקשור אותה עם הדעת ועם הרגש. את התשובה, זהו רצון ה', איננה מקבלת לביאור האחרון... ושמתח המצווה ימצא תמיד לפי ערך הטעם והדעת שימצא במצווה" [שמונה קבצים א ת, עיין בהרחבות לתחילת פרק ו].

ב. טעמי המצוות כוללים בתוכם יסודות רוחניים, שגם לולא היו מוסיפים נופך חדש למצווה - הם מעיקרי אמונתנו. כגון: "אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא" [סנהדרין לט]. כמו במאכל טוב, הטעם משאיר רושם גם לאחר האכילה, וכמו כן השפעת הטעם גדילה כשמודעים לקיומו.

שאלות לדיון

האם יש הבדל בין מצוות שאנו מבינים את טעמן למצוות שאין אנו מבינים את טעמן? לאור דברי המהר"ל, כיצד אנו צריכים להתייחס למצוות שאיננו מבינים את טעמן?

ואם יאמר האדם, למה נותן הסדר השכלי שיעשה האדם אלו המצוות? בודאי מצוות שיש להן טעם, כמו מצוות צדקה ותפילה ומצוות כבוד אב ואם והרחקת גנבה וגזילה, דבר זה יש לומר כי ראוי שיהיה האדם מיוחד במעשים אלו, כי הם ראויים לאדם. אבל המצוות שאין טעמם ידוע ונגלה, הלא הם ידועים למשה ולשאר חכמים לפי מעלתם ומדרגתם, עד שכל המצוות הם לפי סדר השכלי, ראויים לאדם, ולכך הם מוזכרים ומצטרפים את נפשנו, עד שהיא צרופה וזכה.

והתבאר לך ברור הדברים, מה שאמר כי לא המת מטמא והפרה מטהר טמאים. כלומר שאין זה דבר טבעי למת שהוא מטמא, ודבר טבעי למי הנזה שהוא מטהר. רק השם יתברך חקק וסדר לאדם מעשיו כפי מה שחייב השכל, שכן יקח לטהרתו, אבל אינו דבר טבעי, רק הכל שכל אלהי. ואל האדם הוא חק וגזרה, פאשר אינו עומד על טעם המצווה, שהוא שכל אלהי. וכן הם כל המצוות, שהם שכל אלהי, ולא שכל אדם. ולפיכך האדם אשר יש לו נפש אלהית, והיא עומדת בחכמו, על ידי מצוות השכליות האלהיות, פאשר הוא דבק בהם ועושה אותם, הוא דבק בו יתברך, ומוציאים את נפשו מן הטבע. ואף שלא ידע טעם המצווה, הלא פאשר הוא עושה המצווה ודבק במצווה, שהוא השכל אלהי, נדבק בו יתברך. והבן הדברים האלו ודי בזה.

אם ישאל האדם, מה הטעם שגור הקב"ה על האדם לקיים מצוות אלו? יש מצוות שעליהן יוכל האדם לתת הסבר כמו מצוות צדקה, תפילה, כיבוד אב ואם ואיסור גניבה וגזילה. בודאי מעשים אלו ראויים הם שיהג האדם על פיהם, אבל המצוות שאין טעמן מובן להמון העם, בודאי טעמן ידוע למשה רבנו ולחכמים לפי מעלתם. הכלל הוא שכל המצוות נובעות מהרצון האלוקי, בקיומן דבק המקיים בקב"ה ומתרחק מהגשמי.

והתבאר הדברים באופן ברור. כוונת חז"ל באמרו: לא המת מטמא ולא אפר הפרה מטהר את הטמאים. שאין זה דבר הפועל על פי חוקי הטבע הפשוטים, אלא שכן גזרה החכמה האלוקית. זהו חוק אלוקי שהאדם צריך לעשות מעשים אלו כדי שיטהר מטומאתו. כל הדברים הללו אינם מובנים לשכל האנושי מפני שהם נובעים מהשכל האלוקי. האדם שיש לו נשמה אלוקית שמוטבעת בגוף החומרי, כשמקיים את המצוות האלוקיות הוא דבק בהן ודבק בקב"ה, ועל ידי כך הוא נותן לנשמתו את מונוה ומוציאה מהדבקות בגשמי. ואף אם אין האדם ידוע טעם המצווה אין זה משנה מאומה ביחס לתוצאה של דבקות בקב"ה. העיקר הוא קיום המצווה וציות לצו האלוקי. עליך להבין דברים אלו, ודי במה שביארנו.

גם מצד השכל יש לקיים המצוות כי לכל המצוות יש טעם

סיכום הפרק. המצוות שכל אלוקי ואינם טבע